

The Culture of Polis

КУЛТУРА

ПОЛИСА

ISSN 1846-6588

Часопис за итловање демократске политичке културе

Борина XVII

Број 43

2010. година

Култура - Полис, Нови Сад
Институт за Европске студије, Београд

КРИВИЧНО ДЕЛО ПРЕВАРА У ОСИГУРАЊУ У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Сажетак: Осигурање је настало као вид економске заштите осигураника који су изложени истој врсти опасности у циљу заједничког подношења штете која би задела неке од њих и коју појединачно не би могли поднети. Иако је осигурање настало са циљем заштите човека и његове имовине од последица настанка бројних опасности, појединци или групе ову делатност користе и за стицање противправне имовинске користи, тј. за вршење кривичних дела. Експанзија таквих понашања условила је потребу друштвене реакције на њих, не само на националном већ и на међународном нивоу. Основни постулати друштвене реакције на преваре у осигурању заснивају се на превентивном деловању у циљу спречавања њиховог настанка. Међутим, значајну улогу у спречавању њиховог настанка има и кривично право. Имајући у виду многобројне специфичности превара, па самим тим и превара које се врше у делатности осигурања, као и различите могућности за злоупотребе, кривична законодавства земаља у окружењу, а и шире, у корпус недозвољених и кажњивих понашања уврштавају и преваре ове врсте и то на различите начине. Негде је превара у осигурању прописана као самостално кривично дело, а негде је она обухваћена кривичним делом обичне преваре. Сходно томе у раду је анализирано кривично дело преваре у осигурању у упоредном законодавству.

Кључне речи: Превара, осигурање, превара у осигурању, упоредно законодавство

Увод

Људско друштво је од свог настанка изложено многобројним ризицима. Ризик представља главни аспект нашег окружења. Уколико постоји неизвесност у вези са исходом неког догађаја јавља се ризик који је, у ствари, недостатак знања о будућности и могућност неке неповољне последице¹ која код човека изазива нелагодност. Решавање таквог стања условило је појаву осигу-

---

* jdragojlovic@pravni-fakultet.info

¹ Радојковић, И. (2016). Модел управљања ризиком у аутоосигурању, докторска дисертација, Машински факултет, Ниш, стр. 13.

рања као једног од најзначајнијих облика заштите од опасности која може проузроковати штету.

Осигурање је настало као вид економске заштите осигураника који су изложени истој врсти опасности у циљу заједничког подношења штете која би задесила неке од њих и коју појединачно не би могли поднети. Иако је осигурање настало са циљем заштите човека и његове имовине од последица настанка бројних опасности, многи појединци или групе, вођени идејом о лакој стицању профита, недовољну заштићеност ове привредне делатности и њен велики финансијски потенцијал, перципирају као објекат према коме је оправдано усмерити своје недозвољене активности. Експанзија таквих понашања условила је потребу друштвене реакције на њих, не само на националном већ и на међународном нивоу. Основни постулати друштвене реакције на преваре у осигурању заснивају се на превентивном деловању у циљу спречавања њиховог настанка. Међутим, значајну улогу у спречавању њиховог настанка има и кривично право. Имајући у виду многобројне специфичности превара, па самим тим и превара које се врше у делатности осигурања, као и различите могућности за злоупотребе, кривична законодавства земаља у окружењу, а и шире, у корпус недозвољених и кажњивих понашања уврштавају и преваре ове врсте и то на различите начине.

Кривично дело превара у осигурању није новина у домаћем кривичном законодавству. Специфичност преварних понашања у осигуравајућем односу било је у домаћем законодавству препознато већ у првој половини XX века, јер је Кривични законик Краљевине Југославије² из 1929. године садржао инкриминацију под називом осигураничка превара. Почетком XXI века се, због усаглашавања са европским законодавством, као посебно кривично дело, у групи кривичних дела против имовине, уводи кривично дело превара у осигурању. Међутим, осим што је у законском опису тог кривичног дела назначено да се ради о преварама у вези са осигурањем и што је проширен број радњи извршења, новоуведено кривично дело је у потпуности већ било обухваћено постојећим кривичним делом преваре из члана 208 Кривичног законика³ Републике Србије, што је у пракси стварало многобројне недоумице, јер није било јасно шта је сврха увођења новог кривичног дела. Изменама Кривичног законика⁴ из 2016. године се члан 208а, који је садржао ову инкриминацију, брише и у групи кривичних дела против привреде уводи се ново кривично дело превара у осигурању, по угледу на законска решења европских земаља. Новим решењем се обухвата сасвим другачија криминална зона која је сада много ужа јер се преварама из члана 223а обухватају само преваре које се односе на осигурано добро. Према томе, можемо видети да је реч о кривичном делу које је код нас претрпело различите измене, па сходно томе у наставку рада видећемо на који начин је ово кривично дело регулисано у упоредном законодавству.

² Кривични законик Краљевине Југославије, Сл. новине, бр. 33-XVI.

³ Кривични законик, Сл. гласник РС, бр. 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 и 94/16, 35/19.

⁴ Закон о изменама и допунама кривичног законика, Сл. гласник РС, бр. 94/16.

Појам преваре у упоредном законодавству

У српском књижевном језику термином превара обухватају се облици понашања који имају везе са подвалом, лукавством, извртањем чињеница, манипулацијом. У кривичноправној литератури превара се повезује са вршењем криминалних активности као што су обмана и злоупотреба поверења.⁵ Етимолошки обмана се може тумачити као умишљајно извртање истине или саопштавање очито лажних података са циљем да се лице доведе у заблуду и добровољно пренесе имовину.⁶ Злоупотреба поверења постоји када неко лице злонамерно користи увереност другог лица да се према њему опходи добронамерно и искрено, у циљу наношења штете.

Француски кривични законик превару дефинише као обману физичког или правног лица извршену искоришћавањем лажног имена, дужности и положаја, злоупотребом службеног положаја или вршењем других преварних радњи у циљу подстицања неког лица на пренос новчаних средстава или имовине или вршење услуга на штету своје или туђе имовине. Осим преваре засноване на техникама обмане у кривичном законодавству Француске постоје и неки специфични облици преваре који имају различите карактеристике. Нпр. кривично дело злоупотреба поверења постоји када неко лице на штету другог лица проневери имовину која му је поверена. У овој земљи је, такође, као самостално кривично дело прописана и подвала. Подвалу у најопштијем смислу, врши лице које зна да није платежно способно, а наручује робу или услуге од другог лица.

У Немачкој као основно кривично дело прописана је превара али је инкриминисано још неколико њених врста чије радње нису у корелацији са општим појмом преваре (компјутерска превара, превара приликом улагања капитала, обмана у циљу добијања веће суме осигурања и сл.). Превара представља довођење или одржавање у заблуди путем стварања погрешне представе о неким чињеницама са циљем добијања материјалне користи за себе или другог лице чиме се наноси штета туђој имовини.

У *common law* систему превара представља стицање туђе имовине подмуклом и незаконитом праксом или кривичним делом.⁷ У Великој Британији није свака превара кривично дело, али се временом повећава број радњи који се инкриминишу као њени посебни облици. Тако је 2006. године у овој земљи донет Закон о превари⁸ у чијем је члану 1 прописани кривично дело преваре. Ово кривично дело се може извршити лажним представљањем, пропуштањем откривања информација и злоупотребом положаја. Погрешно приказивање чињеница које може проузроковати новчане губитке није кривично дело, али може изазвати грађанску одговорност.

⁵ Славковић, В. (2019). Кривично дело преваре у упоредном законодавству, *Правни записи*, Год. X, бр. 1, стр. 180.

⁶ *Ibid.*

⁷ East, E.H. (1806). A treatise of the Pleas of Crown, vol. 2, Philadelphia, P. Byrne, p. 818.

⁸ The fraud act, Received the Royal Assent on 8th november 2006.

У САД кривично дело преваре врши лице које умишљајно, противправним путем, у циљу остварења материјалне користи за себе или друго лице, оштети имовину другог лица. Радње извршења овог кривичног дела су:⁹

- Фалсификовање или прикривање материјалних чињеница путем обмане;
- Давање фиктивне, преварне или неистините изјаве и лажно представљање;
- Израда или коришћење фалсификованог документа који садржи неистиниту, фиктивну или преварну изјаву.

Осим овог облика у САД су као посебна кривична дела прописана и превара преко интернета, радија и телевизије, банкарска превара, превара у здравственом осигурању и сл. За све облике преваре заједничко је да извршилац поступа са намером да за себе или друго лице оствари материјалну добит противправним путем оштећујући имовину неког лица.¹⁰ У правном систему Републике Србије кривично дело преваре врши лице које у намери да себи или другом лицу прибави противправну имовинску корист доводећи или одржавањем неког лица у заблуду лажним приказивањем или прикривањем чињеница наведе да нешто учини или неучини на штету своје или туђе имовине.¹¹ Превара је дакле, акт изазивања или одржавања у заблуди лица са циљем да се оно наведе на чињење или нечињење којим ће оштетити своју или туђу имовину. Изазивање заблуде врши се лажним навођењем чињеница које битно утичу на вољу друге уговорне стране да она због тих навода пристаје да закључи уговор.¹²

За разлику од силе и претње код којих су физички и психички притисак кључни елемент код преваре је то заблуда. Заблуда представља погрешну представу о неким чињеницама или околностима. Она утиче на процес одлучивања јер усмерава у погрешном правцу на основу убеђености у тачност погрешне представе о неким чињеницама или околностима.¹³

Савремено право инсистира на два услова која морају бити испуњена кумулативно да би се одређено понашање схватило као преварно:¹⁴

- Објективни услов - који се односи на радњу којом се неко лице доводи или одржава у заблуди
- Субјективни услов - који се односи на намеру неког лица да друго лице доведе у заблуду или да га у њој одржи.

⁹ Славковић, В., *op. cit.* стр. 188.

¹⁰ Mail and wire fraud: an overview of federal criminal law; <https://fas.org/sgp/crs/misc/R41931.pdf> od 19.07.2020

¹¹ Кривични законик РС, "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019, члан 208, став 1.

¹² Тошић, И. (2017). Превара у осигурању и њене врсте, у: Привредна кривична дела, Ивана Стевановић и Владимир Чоловић (уредници), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 270.

¹³ Чејовић, Б., Кулић, М. (2014). Кривично право, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, стр. 201.

¹⁴ Дожић, Н. (2014). Појам преваре у осигурању, Зборник са међународног научног скупа Осигурање, накнада штете и пранични поступак, стр. 63.

За постојање намере преварног понашања довољно је постојање *dolus eventualis*. То значи да се преваром може сматрати изјава о чињеницама за које уговорна страна не зна да су тачне или нису.¹⁵

Кривично дело превара у осигурању у упоредном законодавству

Превара у осигурању је посебан облик преваре који се у неким правним системима инкриминише као посебно кривично дело, а у неким је супсумирано под кривичним делом преваре. Преваре у осигурању као посебно кривично дело предвиђају правни системи Грчке, Холандије, Немачке, Финске, Словачке, Македоније, Србије... У Републици Српској ово кривично дело носи назив Осигураничка превара, а у Републици Хрватској Злоупотреба у осигурању. У Франуској, Великој Британији, Швајцарској, Мађарској и Црној Гори превара у осигурању се супсумира под кривичним делом преваре. Дакле, као што можемо видети, реч је о кривичном делу које се различито прописује, негде као посебно кривично дело, а негде је обухваћено кривичним делом клаичне (обичне) преваре.

Кривични законик Канаде у глави 11 регулише намерна и забрањена деловања у вези са одређеном имовином. Намерно паљење имовине предвиђено је у одељку под називом Палеж и други пожари у оквиру којег се налази члан 435. Овај члан на специфичан начин регулише преваре у осигурању од ове врсте опасности. Први став овог члана има назив који би у преводу гласио: *Пожар у сврху преваре*. Према овом ставу свако лице које са намером да превари друго лице изазове пожар или експлозију која је у целости или делимично у његовом власништву и на њој проузрокује штету крив је за то дело и може му се изрећи казна затвора до 10 година.¹⁶

Други став овог члана се односи на учиниоца кривичног дела из става 1. Наиме ако је утврђено да је учинилац држалац или носилац права из полисе осигурања имовине на којој је причињена штета може се сматрати да је паљење извршено с преварном намером.¹⁷

Дакле, Кривични законик Канаде као посебно кривично дело предвиђа превару у осигурању, али која је извршена искључиво изазивањем пожара. У том смислу, радњу извршења овог кривичног дела представља изазивање по-

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Кривични Законик Канаде, члан 435, став 1. Текст у оригиналу:

Arson for fraudulent purpose

435 (1) Every person who, with intent to defraud any other person, causes damage by fire or explosion to property, whether or not that person owns, in whole or in part, the property, is guilty of an indictable offence and liable to imprisonment for a term not exceeding ten years.

¹⁷ *Ibid.*, став 2. Текст у оригиналу:

Holder or beneficiary of fire insurance policy

(2) Where a person is charged with an offence under subsection (1), the fact that the person was the holder of or was named as a beneficiary under a policy of fire insurance relating to the property in respect of which the offence is alleged to have been committed is a fact from which intent to defraud may be inferred by the court.

жара или експлозије. Извршилац овог кривичног дела може бити било које лице у чијем је власништву, у целости или делимично објект радње, а сам објект радње може бити било која покретна или непокретна ствар. У погледу кривице за извршење кривичног дела изазивања пожара у сврху преваре неопходан је умишљај односно да код учиниоца постоји свест и хтење кривичног дела. Међутим, код овог кривичног дела осим ових елемената умишљаја мора постојати и намера, а у оквиру става два предвиђено је да сама чињеница да је лице носилац или корисник полисе осигурања на имовини на којој је причињена штета, јесте довољна за утврђивање намере.

Превара у осигурању представља изузетно распрострањен и велики проблем у Великој Британији, а према одређеним проценама овај облик преваре државу кошта годишње око 3 милијарде фунти. Управо из тог разлога држава је основала радну групу¹⁸ чији је задатак истраживање и давање препорука о томе како смањити број превара у осигурању.¹⁹

Међутим, иако је превара у осигурању у Великој Британији изузетно распрострањена појава која наноси неизмерне финансијске, али и друге последице друштву у целини, ово кривично дело није прописано као посебно кривично дело, него је обухваћено кроз кривично дело преваре.

Наиме, доношењем Закона о финансијским услугама 1986. године актуелизује се питање борбе за спречавање финансијских превара, међутим, тек доношењем Закона о преварама²⁰ 2006. године кривично дело преваре добија своју пуну правну форму. У том смислу, прописана је затворска казна од годину дана до десет година, с тим што је остављена могућност изрицања новчане и затворске казне заједно. Овај Закон ипак не препознаје превару у осигурању као посебно кривично дело, већ је кривичним делом преваре обухваћена, не само превара у осигурању, већ и читав низ поступака којима се на преваран начин, у различитим друштвеним односима, стиче материјална корист, без обзира да ли се ради о стицању ствари, новчане добити, коришћењу услуга или избегавању одговорности.²¹

Према одредбама актуелног Казненог закона Немачке превару у осигурању врши лице које оштети, уништи, нарушава корисност, сакрије или преда другом ствар која је осигурана од уништења, оштећења, нарушавања корисно-

¹⁸ Радну групу чине представници Британског удружења осигуравача (Association of British Insurers), Савет грађана, Британско удружење посредника у осигурању (Citizens Advice, the British Insurance Brokers' Association), Комисија за финансијске услуге потрошача (the Financial Services Consumer Panel), the Insurance Fraud Bureau, Завод за преваре у осигурању (the Insurance Fraud Bureau), Служба финансијског омбудсмана (the Financial Ombudsman Service), а званичници министарства финансија и министарства правде подржавају радну групу и присуствују њеним састанцима. - Insurance Fraud Taskforce: final report (2016) - https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/494105/PU1817_Insurance_Fraud_Taskforce.pdf (10.08.2020.)

¹⁹ Више о томе: Insurance Fraud Taskforce: final report (2016) - https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/494105/PU1817_Insurance_Fraud_Taskforce.pdf (10.08.2020.)

²⁰ Fraud Act 2006, chapter 35 - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35> (14.08.2020.)

²¹ Јовановић, С., Лабудовић Станковић, Ј. (2015). Кривичноправни аспекти превара са посебним освртом на превару у осигурању, Теме, Универзитет у Нишу, Ниш, вол. 39, бр. 2, стр. 511.

сти, губитка или крађе, да би за себе или треће лице прибавило осигуранину. Превара у осигурању у кривичном законодавству Немачке носи назив *Versicherungsmißbrauch* што би се могло превести као злоупотреба осигурања. Оно је супсидијарно у односу на кривично дело преваре.²² У том смислу, Кривични (Казнени) законик Немачке кривично дело преваре у осигурању регулише чланом 265. Ово кривично дело се налази у оквиру двадесетдруге главе која носи назив Преваре и неверство. Дакле, превара у области осигурања је у кривичном законодавству Немачке предвиђена као посебно кривично дело. Иако је у немачком правном систему више пута међан законски опис овог кривичног дела нумерација члана којим се регулише је иста у свим кривичним законима Немачке.

Немачко кривично законодавство Превару у осигурању дефинише на сличан начин као кривично законодавство Републике Србије. Наиме, као радња извршења се помињу оштећење, уништење, нарушавање корисности осигуране ствари. Циљ радње извршења је прибављање противправне имовинске користи, односно осигуранине на незаконит начин. Извршилац овог кривичног дела може да буде свако лице које са умишљајем изврши наведене радње, са преварном намером, односно са намером прибављања противправне имовинске користи за себе или другог наплатом осигурања.

За разлику од нашег, правни систем Немачке овим чланом као превару у осигурању не предвиђа наношење телесних повреда, телесног оштећења и нарушавање здравља самом себи у циљу наплате осигурања осигуране суме. Иако немачки законодавац за вршење законом предвиђених радњи прописује исти распон затворске казне он прописује кумулативно и новчану казну. Такође се предвиђа и супсидијарност овог кривичног дела у односу на кривично дело преваре из члана 263²³.

Поред тога, у Кривичном законик у Немачке се не наводи да је за постојање овог кривичног дела неопходно да извршилац пријави штету осигуравајућем друштву, али се ово у одређеном смислу може подразумевати имајући у

²² Ђоровић, Е. (2013). Превара у осигурања у КЗ Србије са предлогом *de lege ferenda*, у: Нова решења у казненом законодавству Срвије и њихова практична примена, Педесето саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Београд, стр. 455.

²³ Према члану 263 Кривичног законика Немачке којим је предвиђено кривично дело преваре, свако ко прибави себи или трећем лицу противправну финансијску корист наношењем штете другоме погрешним представљањем или погрешним представљањем или прикривањем чињеница, казниће се затвором до пет година или новчаном казном.

Покушај овог кривичног дела је кажњив.

У посебно тешким случајевима, предвиђена је казна затвора од шест месеци до десет година. Посебно тежак случај постојаће када се извршилац професионално бави вршењем овог кривичног дела или уколико га изврши као члан групе која континуирано врши фалсификовање докумената и преваре, као и када се извршењем овог кривичног дела проузрокује велика имовинска штета или постоји намера да се настављањем вршења превара велики број људи доведе у ризик од настанка имовинске штете. Поред тога, посебно тежак случај постојаће и када се извршењем овог кривичног дела доведе друга особа у тешку економску ситуацију или када је извршилац злоупотребио своја овлашћења или положај јавног званичника или европског званичника, као и у случају да извршилац лажира осигурани случај након што је он или друго лице запалио имовину од велике вредности у ту сврху или је у потпуности или делимично уништио ватром или је учинио да брод потоне или се насука.

виду циљ извршења овог кривичног дела, односно једино пријављивањем овако настале штете извршилац може потенцијално прибавити осигуранину. Кривични законик Немачке не предвиђа постојање тежег облика овог кривичног дела у случајевима када противправно прибављена имовинска корист или нанета штета прелази одређене износе.

Према изричитој законској одредби кажњив је и покушај овог кривичног дела.²⁴ Дакле, разлика постоји и у погледу кажњивости за покушај извршења овог кривичног дела.

Аустријски Кривични закон злоупотребу осигурања дефинише у члану 151. Превару у осигурању врши свако ко у намери да за себе или друго лице оствари имовинску корист па:

- Уништи, оштети или сакрије ствар која је осигурана од оштећења, уништења, губитка или крађе;
- Себе или друго лице телесно повреди, наруши здравље или дозволи да се повреди или наруши здравље.

Иако су радње извршења дефинисане на исти начин као у законодавству Републике Србије аустријски Кривични законик предвиђа знатно блаже казне од казни предвиђених Кривичних закоником Републике Србије, па чак предвиђа и ослобађање од казне уколико учинилац својевољно пријави преварне радње осигуравајућем друштву пре него што их открију органи надлежни за кривично гоњење.

Извршилац овог кривичног дела може да буде свако лице које са умишљајем уништи, оштети или сакрије ствар која је осигурана од уништења, оштећења, губитка или крађе, или себе или другог телесно повреди или наруши здравље или дозволи да се повреди или наруши здравље, са преварном намером, односно са намером прибављања противправне имовинске користи за себе или другог, наплатом осигурања.

Као немачко и аустријско законодавство за вршење овог кривичног дела предвиђа само основни облик, а исто тако предвиђа и супсидијаритет у односу на чланове 146, 147 и 148 којима се регулишу превара, тешка превара и комерцијална (трговачка) превара. Став два прописује да се учинилац не казни уколико се сам пријави да је извршио ово кривично дело пре његовог откривања.

Према томе, Кривичним закоником Аустрије превара у осигурању је предвиђена као посебно кривично дело и регулисана на сличан начин како је то учињено у Кривичном законнику Републике Србије, међутим за разлику од српског законодавства, овим кривичним делом у Кривичном законнику Аустрије нису предвиђени тежи облици, али јесте могућност ослобађања од казне уколико се извршилац сам пријави да је извршио ово кривично дело, али пре него што буде откривен.

У кривичном праву Финске превару у осигурању врши лице које пали имовину осигурану од пожара у циљу прибављања противправне накнаде од осигурања.²⁵ Земље у окружењу превару у осигурању под различитим називи-

²⁴ Ђоровић, Е., *op. cit.*, стр. 455

²⁵ Ђоровић, Е., *op. cit.*, стр. 459.

ма дефинишу на готово идентичан начин, осим Црне Горе у чијем правном систему превара у осигурању не постоји као посебно кривично дело. У кривичноправној теорији Републике Српске осигураничка превара представља намерно оштећење или уништење осигуране ствари и подношење одштетног захтева у циљу наплате осигуране суме. Осигураничка превара, такође, обухвата и намерно наношење телесних оштећења, нарушавање здравља, наношење телесних повреда себи или другом лицу у циљу наплате осигуране суме.

У кривичном законодавству Федерације БиХ и Брчко Дистрикта превара у осигурању се дефинише на готово идентичан начин као у законодавству Републике Српске. Превара у осигурању у законодавствима ових земаља је регулисана по узору на КЗ Хрватске из 1997. године када је превара у осигурању дефинисана као намерно оштећење, уништење или сакривање ствари која је осигурана од уништења, оштећења, губитка или крађе, а затим пријављивање лажне штете у циљу наплате осигурања. Овом врстом преваре су обухваћене и преваре из гурпе животних осигурања у случајевима намерног телесног оштећења, телесне повреде или нарушавања здравља у циљу наплате осигуране суме чак и у случајевима када се ради о штети који је осигураник или корисник осигурања сам себи проузроковао. Новим КЗ из 2015. године превара у осигурању у Хрватској (тзв. злоупотребља осигурања) обухвата:²⁶

- Намерно оштећење, уништење или сакривање осигуране ствари са циљем да се себи или другом лицу прибави осигурањина;
- Изазивање телесних повреда или нарушавање здравља себи или другом лицу као и симулирање болести са циљем да се прибави право из осигурања, социјалног осигурања или социјалне заштите.

У периоду до 2009. године у кривичном законодавству Србије преваре у осигурању нису биле дефинисане јер нису ни постојале као посебно кривично дело. Како због потребе усаглашавања домаћег законодавства са законодавством земаља ЕУ тако и због све учесталијих вршења превара у делатности осигурања, изменама и допунама КЗ из 2009. године уведено је кривично дело преваре у осигурању. Законска дефициција превара у осигурању, међутим, ни по чему се није разликовала од дефиниције преваре. Превара у осигурању, према одредбама овог закона врши се:

- Лажним приказивањем чињеница
- Прикривањем чињеница
- Давањем лажних мишљења и извештаја
- Давањем лажних процена
- Другим радњама чији је циљ стварање или одржавање у заблуди лица од кога треба наплатити осигурану суму

Закон о изменама и допунама КЗ из 2016. године КЗ даје нову дефиницију превара у осигурању која је прихваћена и најновијим КЗ-ом из 2019. године. Имајући у обзир одредбе овог закона превару у осигурању врши лице које у

²⁶ Казнени закон Републике Хрватске, НН 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, члан 238.

намери да за себе или друго лице од друштва за осигурање наплати уговорену осигурану суму:

- Уништи, оштети или сакрије осигурану ствар, а затим пријави штету
- Телесно оштети, повреди или наруши здравље себи, а затим осигуравајућем друштву поднесе захтев за обештећење

Дефинисање превара у осигурању на овај начин указује да је овом инкриминацијом обухваћена сасвим другачија криминална зона која решењем из предходног периода није била обухваћена због чега је од увођења изазивала многобројне полемике.²⁷

У литератури се преваре у осигурању дефинишу као покушаји да се од осигуравајуће компаније добију финансијска средства инсценирањем губитка или незгоде или фалсификовањем информација код подношења захтева за накнаду штете из осигурања. Преваром у осигурању се сматра покушај наплате одштете за намерно изазвани или измишљени догађај у жељи да се оствари имовинска корист на терет осигураника који припадају истој заједници опасности.²⁸

Закључак

Делатност осигурања је, због великог финансијског потенцијала, али и због неповерења заснованог на искуствима из прошлости, постало објекат за вршење различитих малверзација. У преварама осигураваача многи појединци или групе виде добар извор лаке зараде. Не може се са сигурношћу тврдити када су преваре у осигурању постале уносан посао за људе хазардног морала. Њихова све учесталија појава шездесетих година XX века, последњих година доживљава експанзију, што намеће потребу озбиљније друштвене реакције на њих, у смислу предузимања различитих мера за њихово сузбијање.

Увиђајући значај кривичног права у сузбијању превара у осигурању, као и комплексности саме појаве, многа законодавства у свој правни систем уводе превару у осигурању као посебно кривично дело, или као посебан облик кривичног дела преваре. Упоредном анализом законодавстава у региону може се уочити скоро идентичан приступ друштвене реакције на осигураничке преваре. Готово се у свим земљама као радња извршења овог кривичног дела наводи сакривање, намерно оштећење или уништење осигуране ствари у циљу наплате осигуране суме, а у већини се преваром у осигурању сматра и намерно нашоње телесних повреда или оштећења здравља себи или дугом лицу у циљу наплате осигуране суме. Многа законодавства као модел за овакав законски опис узима аустријски Кривични законик.

²⁷ Драгојловић, Ј. (2018). Кривично дело преваре у осигурању, Култура полиса, Год. XVI, бр. 38, стр. 678.

²⁸ Капор, П. (2006). Основе пословања у осигурању са Законом о осигурању, судском праксом и лексиконом осигурања, Пословни биро, Београд, стр. 133.

Такође, упоредноправна анализа показала је да не постоји јединствено решење када је реч о земљама англосаксонског и европско-континенталног правног система. У том смислу, у Великој Британији превара у осигурању је обухваћена кривичним делом преваре, док је у Канади ово кривично дело у одређеном смислу издвојено као посебно кривично дело.

Када је реч о европско-континенталном правном систему, приметно је да већина држава, као што је то случај и у Републици Србији, прописују превару у осигурању као посебно кривично дело.

Литература:

1. East, E.H. (1806). A treatise of the Pleas of Crown, vol. 2, Philadelphia, P. Byrne.
2. Fraud Act 2006, chapter 35 - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35> (14.08.2020.)
3. Insurance Fraud Taskforce: final report (2016) - https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/494105/PU1817_Insurance_Fraud_Taskforce.pdf (10.08.2020.)
4. Mail and wire fraud: an overview of federal criminal law; <https://fas.org/sgp/crs/misc/R41931.pdf> od 19.07.2020
5. The fraud act, Received the Royal Assent on 8th november 2006.
6. Dožić, N. (2014). Pojam преваре у осигурању, Zbornik sa međunarodnog naučnog skupa Osiguranje, naknada štete i pranični postupak, str. 60-76
7. Dragojlović, J. (2018). Krivično дело преваре у осигурању, Kultura polisa, God .XVI, br. 38, str. 671-682.
8. Zakon o izmenama i dopunama krivičnog zakonika, Sl. glasnik RS, br. 94/16.
9. Jovanović, S., Labudović Stanković, J. (2015). Krivičnopravni aspekti преваре са посебним освртом на превару у осигурању, Teme, Univerzitet u Nišu, Niš, vol. 39, br. 2, str. 507-521.
10. Kazneni zakon Republike Hrvatske, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.
11. Kapor, P. (2006). Osnove poslovanja u osiguranju sa Zakonom o osiguranju, sudskom praksom i leksikonom osiguranja, Poslovni biro, Beograd.
12. Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije, Sl. novine, br. 33-XVI.
13. Krivični zakonik, Sl. glasnik RS, br. 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16, 35/19.
14. Radojković, I. (2016). Model upravljanja rizikom u autoosiguranju, doktorska disertacija, Mašinski fakultet, Niš.
15. Slavković, V. (2019). Krivično дело преваре у упоредном законодавству, Pravni zapisi, God. X, br. 1, str. 180-200.
16. Tošić, I. (2017). Prevara u osiguranju i njene vrste, u: Privredna krivična dela, Ivana Stevanović i Vladimir Čolović (urednici), Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, str. 269-282.
17. Čorović, E. (2013). Prevara u osiguranju u KZ Srbije sa predlogom de lege ferenda, u: Nova rešenja u kaznenom zakonodavstvu Srbije i njihova praktična primena, Pedeseto savetovanje Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, str. 449-469.
18. Čejović, B., Kulić, M. (2014). Krivično pravo, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad.

CRIMINAL OFFENCE OF INSURANCE FRAUD IN COMPARATIVE LEGISLATION

Summary: Insurance mechanisms were created as a type of economic protection of insured persons who are exposed to the same type of danger in order to jointly bear the damage that would befall some of them, and which they would not be able to bear individually. Although insurance was created to protect people and their property from the consequences of numerous dangers, individuals or groups also use this activity to acquire illegal property benefits, in other words, for criminal activity. The expansion of such behaviors has conditioned the need for a social reaction to these types of criminal activity, not only at the national but also at the international level. The basic principles of the social reaction to insurance fraud are based on preventive action in order to avert their occurrence. However, criminal law also plays a significant role in preventing their occurrence. Having in mind the many specifics of fraud, and consequently, fraud committed in the insurance business, as well as various opportunities for abuse, the criminal law of the surrounding countries, and beyond, in the corpus of illicit and punishable behavior includes fraud of this type in different ways. Some treat insurance fraud as an independent criminal offense, and in some places, it is included in the criminal offense of ordinary fraud. Accordingly, the paper analyzes the criminal offense of insurance fraud in comparative legislation.

Key words: Fraud, Insurance, Insurance Fraud, Comparative Legislation